

KRATOFIL DEZSŐ

NY. GYAK. ISKOLAI IGAZGATÓ (SZEGED)

Elhangzott az Ünnepi Tanácsülés 1973. október 6-án

Tisztelt Ünnepi Tanácsülés!

Megilletődve állok itt önök előtt, hogy 100 éves jubileumi ünnepségén köszöntsem a szegedi Tanárképző Főiskolát.

A sors nagyon kegyes volt hozzám, hogy ezt a megtisztelő feladatot, életem 90. évében személyesen teljesíthetem. A Szegedi Tanárképző Főiskola a mai naptól kezdve Juhász Gyula nevét viseli. Méltán, mert a nagy költő példája nemcsak a munka és a dolgozó nép szeretetére tanít, de egyben egyike volt ő a tanítás gondjait és szépségeit mélyen átérző pedagógusnak is.

Igen tisztelt Ünnepi Tanácsülés!

71 esztendeje annak, hogy mint 18 éves ifjú, átléptem a budai Pedagógium küszöbét, s a sors megengedte, hogy így 71 éven át figyelhettem az Alma Máter küzdelmeiben, de egyben eredményekben is gazdag életét. Hogy ennek az intézménynek az életét csak röviden is áttekinthessük, a 100 évet három korszakra kell bontanunk:

- a) a budai Pedagógiumnak 1873-tól 1928-ig terjedő első időszakára;
- b) a Szegedre áttelepített Polgári Iskolai Tanárképző Főiskolának 1928-tól hazánk felszabadulásáig terjedő idejére,
- c) s végül az általános iskola megszervezésével, a Tanárképző Főiskola mai napig terjedő negyedszázados munkálkodására.

Amint látjuk, ebből a 100 esztendőből Főiskolánk 75 éven át a polgári iskolai tanárok kiképzésének szolgálatában állt, ezért röviden szólnom kell arról a szerepről, melyet a magyar polgári iskola ezen hosszú idő alatt iskolarendszerünkben és a társadalomban betöltött.

A kapitalizmusnak az 1867-i kiegyezés utáni fejlődése szükségessé tette az addigi elavult, feudális jellegű közoktatásunk átalakítását s főleg a produktív, gyakorlati pályára előkészítő iskolatípusok megteremtését. Így született meg az Eötvös miniszter által propagált, s az elemi iskola 6. osztálya fölé szervezett felső népiskolák mellett, Csengery Antalnak, a nagytekintélyű kulturpolitikusnak a befolyására a polgári iskola, a fiúk részére 6, a lányok részére 4 osztállyal, azzal a kimondott céllal, hogy ezek az iskolák a városok és a nagyobb községek jobbmódú gyermekeit a gyakorlati műveltség magasabb fokára emeljék. A vonatkozó törvény azonban a tanárok képzéséről nem intézkedett s bizonyos kísérletezések után csak annyi történt, hogy 1873. január 15-én Trefort Ágoston, az akkori közoktatási miniszter, az elemi iskolai tanítóképzők mellett megnyitotta a két polgári iskolai tanítóképzőt, a férfiak részére Gyertyánffy István, a nők részére Zirzen Janka vezetésével. — Megszületett tehát az az intézkedés, mely egyenlőre a polgári iskolai tanárképzés tanfolyam jellegét jelentette. Ennek az intézkedésnek volt a következménye, hogy a megindulástól kezdve, sok küzdelem után, csak 1918-ban történhetett meg az intézet főiskolai jellegének hivatalos elismerése. Anélkül, hogy jellemeznénk e félszázados

kor működését és kiváló professzorainak munkásságát, tisztelettel kell megemlítenünk Gyertyánffy Istvánnak közel negyedszázados főiskolai igazgatói működését, aki mint az eötvösi gondolatoknak a képviselője, nagy pedagógiai műveltséggel s kiváló szervező képességgel állandóan munkálta a főiskola szervezeti és tanulmányi fejlődését s 1896-ban, mikor nyugdíjba ment, egy nagy iskolakomplexumnak, az u.n. Pedagógiumnak működésében gyönyörködhetett. Ezt az intézményt elemi iskolai tanítóképző intézetével, a polgári iskolai tanítóképzővel, a tanítóképző intézeti tanárok tanfolyamával, s a három intézményhez kapcsolódó gyakorló iskolákkal együtt, méltán nevezhették akkor a népoktatás európai hírű főiskolájának. Gyertyánffy István nyugdíjba vonulásával a nagy iskolakomplexum a részeire szétválik s 1908-tól 1928-ig a főiskola már önállóan folytathatta tanárképző funkcióját.

Új fejezet kezdődik az 1928-ban hivatalosan is főiskolai rangra emelt Polgári Iskolai Tanárképző történetében, amikor Klebesberg Kunó közoktatási miniszter a budai Főiskolát és az Erzsébet Nőiskolát egyesíti és szegedi tudományegyetemmel kooperálva intézi a tanárképzést. A szegedi Főiskola új szerepében és újonnan szervezett gyakorló iskolájával ebben az időben működésének a fénykorát éli.

Anélkül, hogy a szegedi Főiskola mindnyájunk által ismert munkálkodását ismertetném, meg kell említenem, hogy a főiskola tanárai közül a főiskolától való eltávozásuk után többen mint egyetemi professzorok és akadémikusok szereztek elismerést a főiskolának, az általános iskola pedagógiai főiskolájának szervezésekor pedig a gyakorlóiskola egy-egy kiváló tanára kapott tanszéket az új főiskolákon. Nem lesz érdektelen, ha itt megemlítjük hogy több fontos helyen, ma is éppen azok képviselik hazánkban a tudományos pedagógiai irodalmat, akik annak idején mint a szegedi főiskolával, illetőleg egyetemmel kapcsolatban lévő Apponyi Kollégiumban nyerték tudományos kiképzésüket.

Vázolva így a polgári iskolai tanárképzés hét évtizedes küzdelmes fejlődését, szólnunk kell még a felszabadulás előtti polgári iskolákról és azok tanulóiról is. Csak röviden érintve a kérdést megemlítem, hogy a felszabadulás előtt hazánkban 455 polgári iskola működött, 2328 osztállyal 3992 tanárral és 93749 tanulóval s sokan nem tudják, hogy a Horthy korszak 173 gimnáziumában 30000 gimnazista mellett 83000-en tanultak a polgári iskolákban, s ha most még azt is figyelembe vesszük, hogy a gimnáziumi tanulóknak mindössze csak 5%-a volt munkás-paraszti származású, s ugyanakkor a polgári iskolák tanulóinak 70%-a, akkor szemléletesen mutattuk meg a polgári iskolák jelentőségét, hiszen a polgári iskolák nélkül sok szegénysorsú magyar gyermek akadt volna el, éppen az alpműveltség megszerzésének kezdetén.

Kedves Kartársak! Hazánk felszabadulása meghozta a tanárképzés 100 esztendejének utolsó negyedében az általános iskolát, melyben Népköztársaságunk minden növendéke, függetlenül társadalmi helyzetétől, ugyanabba az iskolatípusba kezdheti meg alapvető tanulmányait. Mi, a régi idők pedagógusai, boldog örömmel figyelhetjük ez új iskolatípus fejlődését és kulturális munkájának nagyszerű eredményeit.

Önök kedves Kartársak benne élnek a felszabadulás utáni negyedszázad dinamikus és alkotó életének a szemléletében, s tisztán látják pedagógus hivatásuknak azon feladatait, amelyek szocialista iskolarendszerünk szervezetének tökéletesítésében s a benne folyó pedagógiai munka elmélyítésében önökre hárulnak.

Az én szerény, több mint öt évtizedes pedagógiai munkámat, az odaadó, önzetlen hivatásszeretet és az ifjúság szeretete vezérelték.

Szívből kívánom, hogy ezek az erények vezessék sikerre az Önök további munkálkodását is.